

VREEDZAAM VERZET IN SYRIË ONDANKS MILITARISERING

1. Militarisering en radicalisering door de ‘veiligheidsstrategie’ van het regime

De militarisering in Syrië is onvermijdelijk. Ze is een rechtstreeks gevolg van het extreme geweld van het Syrische regime. Ook al startten de protesten vreedzaam, toch was het regime, via de veiligheidsdiensten, het leger en privé-milities (*shabibha*) van meet af bijzonder gewelddadig tegen de betogers. Het doel was terreur zaaien om de protesten in de kiem te smoren. Het regime slaagde hier eerder in, tijdens de onderdrukking van de opstand van de Moslimbroeders in 1982 en bij het stopzetten van de ‘Damasceense lente’ in 2000. Bij die laatste gelegenheid liet de pas aangetreden president Bashar al-Assad aanvankelijk ruimte voor hervormingen. Toen mensenrechtenactivisten en ngo’s hun ideeën openlijk uitten, sloot hij de deur onmiddellijk. In de visie van het regime zijn democratische hervormingen immers geen optie. Die zouden een einde stellen aan de politieke en economische uitsluiting van de meerderheid van de bevolking.

De ‘veiligheidsstrategie’ van het regime heeft het karakter van de aanvankelijk vreedzame opstand veranderd. Het Vrije Syrische Leger, dat vooral bestaat uit deserteurs en ook burgers, beperkte zich niet langer tot een strategie van defensieve acties, om burgers tijdens de betogingen op vrijdag te beschermen. Het ging ook over tot offensieve acties tegen het regime. Analisten zoals Joshua Landis menen dat het hiermee een inschattingfout maakte, omwille van zijn beperkte slagkracht tegenover het sterk bewapende leger. In tegenstelling tot in Egypte, leidde de Syrische revolutie niet tot het opstappen van de president, en koos het leger niet de kant van het volk. Er was geen massale golf van deserties, zoals aanvankelijk gehoopt.

De vraag is of er een alternatief is voor deze militarisering? Het regime laat immers geen enkele opening voor vreedzaam protest. Zoals ook de International Crisis Group aantoont in zijn laatste rapport ‘*Syria’s Phase of Radicalisation*’, is het regime verantwoordelijk voor de groeiende radicalisering en etnische spanningen die kunnen uitmonden in een burgeroorlog. Het regime wakkerde de haat tussen de bevolkingsgroepen aan, en zette in op sektarische spanning als ultiem reddingsmiddel voor zijn overleven. Met de steun van de christenen en de Alawieten heeft al-Assad ongeveer 25 procent van de bevolking achter zich. De wanhoop en de haat bij de soennitische bevolking groeit naarmate het regime steeds verder gaat. Schrijver Khaled Khalifa meent dat een ‘cultuur van eliminatie’ wortel schoot. Uiteraard plegen ook de rebellen van het Vrije Syrische Leger schendingen van het internationaal recht, zoals de VN-mensenrechtenrapporteur Navi Pillay en Human Rights Watch aantoonden. Maar die ontheffen de regering niet van haar verantwoordelijkheden ten aanzien van de bevolking.

Analisten waarschuwen ervoor dat radicale islamitische groepen hun invloed versterken. Ze wijzen op infiltratie door schimmige jihadistische elementen of organisaties. Ook die tendens is deels te wijten aan het regime dat de protestbeweging afschildert als ‘salafistische, jihadistische bendes die uit het buitenland worden gesteund’. Maar ook de rol van externe actoren draagt hiertoe bij. Met name de toenemende invloed van Saoedi-Arabië op de oppositie is verontrustend. Uiteraard is het wahabitische regime niet geïnteresseerd in de strijd van Syrische burgers voor democratie. Het maakt misbruik van de zwakte van het Vrije Syrische Leger en de onenigheid binnen de internationale gemeenschap over de steun aan de rebellen, om zijn invloed te versterken en zijn strijd tegen het sjiïetische Iran te versterken.

De externe inmenging in Syrië door Saoedi-Arabië en de Golfstaten enerzijds en Iran anderzijds voeden de militarisering niet alleen. Ze dreigen ook een tweede, groter conflict met zich mee te brengen, namelijk een *proxy war* op het grondgebied van Syrië. Dit zou leiden tot een regionale escalatie van geweld. In dat opzicht zijn de gesprekken die met Iran hebben plaatsgevonden erg belangrijk. Het komen tot een vergelijk met Iran over zijn programma voor de verrijking van uranium is essentieel om het risico op een internationale escalatie te verkleinen.

2. Is vreedzaam verzet nog mogelijk?

Het lijkt alsof het geweld in Syrië onmogelijk in te dammen valt en het Westen niets kan doen in Syrië afgezien van passief toekijken of militair ingrijpen. Die vooronderstelling gaat voorbij aan de situatie zoals die zich de afgelopen dagen ontwikkelt. Ten eerste hebben in het internationale speelveld belangrijke ontwikkelingen plaatsgevonden. De VN-Veiligheidsraadresolutie 2042 die het afgelopen weekend is aangenomen, laat voor het eerst een aarzelende internationale consensus zien ten aanzien van Syrië. Dat is precies hoe men de missie van Speciaal Gezant Kofi Annan moet zien: Een instrument om gezamenlijk optreden door de VN-Veiligheidsraad mogelijk te maken. Dat is een absolute voorwaarde om verder te komen, aangezien Rusland en China tot voor kort het regime onvoorwaardelijk steunden.

De belangrijkste factor is echter het groeiende momentum van de geweldloze opstand in Syrië. Afgelopen vrijdag vond in heel het land het grootste aantal vreedzame demonstraties plaats sinds het begin van de opstand. Het ging om zeker 715 demonstraties onder het motto “De revolutie van alle Syriërs”. Overall lieten de leuzen zien dat Syriërs van diverse religieuze en etnische achtergronden samen deze revolutie dragen. Ter gelegenheid van het orthodoxe Pasen beschilderden ze Paaseieren met de revolutionaire vlag met drie rode sterren. In Damascus vinden dagelijks tal van vreedzame protesten en acties plaats, zoals demonstraties op het kruispunt voor het parlement, flashmobs in winkelcentra, het hijsen van de revolutionaire vlag en graffiti-campagnes.

Deze vreedzame kant van de opstand verenigt Syriërs die voor een toekomstig Syrië staan waarin alle burgers, ongeacht geloof of etnische achtergrond, gelijkwaardig zijn. Deze dynamiek gaat in tegen de radicalisering en het sektarisch geweld. In plaats van niets doen, militair in te grijpen of gewapende groepen te steunen, zou alle aandacht van de internationale gemeenschap moeten gaan naar het ondersteunen van deze beweging. Zij vormt immers de beste kans op een toekomstig vreedzaam en

democratisch Syrië. Op dit moment is er een ongeziene cohesie tussen verschillende actoren in de Syrische maatschappij: mensenrechtenactivisten, zakenlui en religieuze leiders trekken aan hetzelfde zeel. De afgelopen veertig jaar verhinderde het regime de ontwikkeling van een maatschappelijk middenveld. Maar de afwezigheid van een sterk uitgebouwd middenveld betekent niet dat er geen sociaal protest is. Politiestaten zijn geen synoniem voor volgzzaamheid. Ook in Syrië is er steeds sociaal verzet geweest, en dit groeit. De grote uitdaging waar het voor staat, is dat het zich moet organiseren ten tijde van gewapend conflict.

Brigitte Herremans, medewerker Midden-Oosten bij Broederlijk Delen en Pax Christi Vlaanderen. Interventie voor de Commissie Buitenlandse Zaken, 17-04-2012.